

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Семенов О.М., докт. пед. наук,
Левенок І.С., докт. філософії (Суми)*

У статті на основі аналізу, узагальнення наукових джерел й освітньої практики окреслено особливості формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти, зокрема через залучення до міжкафедрального проєкту з академічної культури та інфомедійної грамотності.

Термінологічний аналіз, узагальнення наукових досліджень й освітньої практики дали підстави уточнити сутність українськомовної компетентності іноземного студента-медика як професійно важливої інтегративної якості особистості іноземного студента, що дозволяє здобувачеві ефективно здійснювати українськомовне спілкування в навчально-професійному й соціокультурному середовищі закладу вищої медичної освіти.

Доведено, що формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти доцільно розглядати як компетентнісно орієнтований освітній процес, що відбувається з урахуванням, зокрема, особистісно орієнтованого, комунікативного, компетентнісного підходів та принципів студентоорієнтованого навчання, поліфункціональності української мови у навчанні, взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку, врахування міжкультурних особливостей, зв'язку з рідною мовою, міжкультурного діалогу й особистісної орієнтації.

Окреслено міжкафедральний проєкт, що стимулює процес ефективної комунікативно-педагогічної взаємодії іноземних студентів і викладачів-наставників у культурно-освітньому середовищі університету. На основі проведених заходів означено, що залучення англомовних студентів медичного факультету Сумського державного університету до дослідницьких проєктів сприяє формуванню практичних навичок толерантного спілкування у крос-культурних дискусіях, на майстер-класах, круглих столах, під час науково-практичних конференцій, усвідомленню морально-етичних цінностей медичної професії.

Ключові слова: заклад вищої освіти, культурно-освітній простір, міжкафедральний проєкт з академічної культури та інфомедійної грамотності, формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків.

© Семенов О.М., Левенок І.С., 2021

Семенов Е.Н., Левенок И.С. Формирование украиноязычной компетентности иностранных студентов-медиков в культурно-образовательном пространстве учреждения высшего образования. В статье на основе анализа, обобщения научных источников и образовательной практики обозначены особенности формирования украиноязычной компетентности иностранных студентов-медиков в культурно-образовательном пространстве учреждения высшего образования, в частности путем привлечения к межкафедральному проекту по академической культуре и инфомедийной грамотности.

Терминологический анализ, обобщение научных исследований и образовательной практики дали основания уточнить сущность украиноязычной компетентности иностранного студента-медика как профессионально важного интегративного качества личности, которое позволяет соискателю эффективно осуществлять украиноязычное общение в учебно-профессиональной и социокультурной среде учреждения высшего медицинского образования.

Доказано, что формирование украиноязычной компетентности иностранных студентов-медиков в культурно-образовательном пространстве учреждения высшего образования целесообразно рассматривать как компетентносно-ориентированный образовательный процесс, происходящий с учетом личностно-ориентированного, коммуникативного, компетентностного подходов и принципов студентоориентированного обучения, полифункциональности украинского языка в обучении, взаимосвязи обучения, воспитания и развития, учета межкультурных особенностей, связи с родным языком, межкультурного диалога и личностной ориентации.

Представлены результаты межкафедрального проекта, участие в котором в значительной степени стимулирует процесс эффективного коммуникативно-педагогического взаимодействия иностранных студентов и преподавателей-наставников в культурно-образовательной среде университета. Привлечение к исследовательских проектам англоязычных студентов медицинского факультета Сумского государственного университета позволило оказывать им практическую помощь в формировании умений и овладении навыками толерантного общения в кросс-культурных дискуссиях, на мастер-классах, круглых столах, во время научно-практических конференций, способствовать осознанию морально-этических ценностей медицинской профессии.

Ключевые слова: культурно-образовательное пространство, межкафедральный проект по академической культуре и инфомедийной грамотности, учреждение высшего образования, формирование украиноязычной компетентности иностранных студентов-медиков.

Olena Semenog, Inna Levenok. Formation of Ukrainian-language competence of foreign medical students in the cultural and educational space of a higher education institution. The purpose of teaching Ukrainian to English-speaking medical students is to promote their ability to have professional communication in the Ukrainian language in the cultural and educational space of higher education, as well as during their medical practice. To a large extent, the effectiveness of such communication is stimulated by interdepartmental projects.

Based on the analysis, generalization of scientific sources, and educational practice, the article outlines the peculiarities of the formation of Ukrainian-language competence of foreign medical students through involvement in an interdepartmental project on academic culture and information literacy.

Terminological analysis, generalization of research, and educational practice gave grounds to clarify the essence of Ukrainian-language competence of a foreign medical student as a professionally important integrative quality of a foreign student's personality, which allows the applicant to effectively communicate in Ukrainian in the educational and socio-cultural environment.

We consider the formation of Ukrainian-language competence of foreign medical students in the cultural and educational space of higher education as a competence-oriented educational process that takes into account, in particular, personality-oriented, communicative, competence approaches and principles of student-centered learning, multifunctionality of the Ukrainian language education, training, and development, as well as intercultural peculiarities, connection with a native language, intercultural dialogue, and personal orientation.

The process of effective communicative and pedagogical interaction of foreign students and teachers-mentors in the cultural and educational environment of an institution is stimulated by interdepartmental projects on the formation of the basis of academic culture, integrity, and information literacy. The involvement of English-speaking students of Sumy State University Medical Faculty in research projects provided an opportunity to give practical assistance to the students in developing skills to use good quality information about Ukraine, history, culture, traditions of the city, university, to encourage practical skills of tolerant communication in cross-cultural discussion classes, round tables, during scientific and practical conferences, to promote awareness of moral and ethical values of the medical profession.

Key words: cultural and educational space, interdepartmental project on academic culture and information literacy, an institution of higher education, formation of Ukrainian language competence of foreign medical students.

Постановка проблеми в загальному вигляді. «Українська мова є тим маркером, який вирізняє Україну на світовій мапі для іноземців, а для українців є ... найдієвішим інструментом промоції себе і свого продукту в умовах глобального ринку», – наголошується у Стратегії популяризації української мови до 2030 року [8]. У Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) зазначається, що мовою у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного обслуговування є державна мова, й акцентовано увагу на заходах щодо створення мережі державних курсів із вивчення державної мови іноземцями [6].

Здатність спілкуватись українською мовою як усно, так і письмово посідає значне місце серед загальних компетентностей, що мають бути сформовані в англомовних іноземних студентів спеціальності 222 Медицина. Мета навчання української мови в іномовній аудиторії полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні комунікативних потреб у навчально-науковій, соціально-культурній, побутовій сферах спілкування, формуванні вмінь і навичок комунікативно доцільно користуватися засобами української мови у процесі міжкультурного спілкування, вихованні поваги до української культури, а результатом оволодіння українською мовою, як зазначають Н. Ушакова і О. Тростинська, повинна стати особистісна багатомовність, у складі якої вивчена мова відіграватиме роль рівноправного засобу особистісного професійного і культурного розвитку [13].

Невід'ємним складником комунікативної компетентності англомовних здобувачів вищої медичної освіти є **українськомовна компетентність**, здатність іноземних студентів на основі набутих фахово-мовних знань та мовнокомунікативних умінь здійснювати українськомовне професійне спілкування в культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти, що має максимально сприяти професійному й особистісному розвитку здобувачів через органічне поєднання освітньої, наукової, виховної діяльності.

Значною мірою ефективність українськомовного професійного спілкування іноземних студентів і викладачів-наставників у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти стимулюють міжкафедральні проекти.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці, в яких розкрито особливості та концептуальні засади мовної підготовки іноземних здобувачів англомовної форми навчання (Т. Алексєнко, І. Кушнір, В. Ніколаєнко, Н. Ушакова), актуальні питання теорії і методики навчання української мови як іноземної (Н. Ушакова, М. Цуркан та ін.). Н. Ушакова характеризує аксіологічний (ціннісний), акмеологічний (професійно орієнтований), освітній (самоосвіти), стратегічний, проблемний, міжкультурний, комунікативно-когнітивний підходи освітньої парадигми, що є актуальними для навчання здобувачів вищої медичної освіти.

У дослідженнях О. Коротун, Н. Московчук, О. Павленко, Л. Шиянок окреслено сутність українськомовної компетентності іноземних студентів та специфіку формування означеної компетентності упродовж навчання української мови. О. Павленко [5] виокремлює українськомовну професійну компетентність як здатність відповідно до комунікативного наміру нормативно використовувати вербальні й невербальні засоби комунікації українською мовою в освітньо-професійній, соціально-культурній, повсякденній сферах спілкування. Н. Московчук [3] акцентує увагу на здатності ефективно здійснювати освітньо-професійну діяльність на основі набутих мовних знань і мовленнєвих умінь, а також набутого українськомовного досвіду спілкування.

Специфіка вивчення української мови іноземними студентами англomовної форми навчання полягає в тому, як слушно зауважують Н. Ушакова, Т. Алексеенко, що мовою освітнього процесу є англійська мова, водночас майбутні медики мають розуміти носіїв мови соціокультурного оточення, інформацію про Україну як країну навчання, її головні традиції, історичні пам'ятки, головні персоналії культурного життя, здійснювати спілкування в деканаті, бібліотеці, під час клінічної практики (опитування пацієнта, заповнення медичної документації, спілкування з медичними працівниками, з пацієнтом та ін.) [12].

Теоретичний аналіз актуальної проблеми, аналіз практичного досвіду навчання української мови іноземних студентів на медичних факультетах засвідчує також потребу з'ясувати специфіку формування українськомовної компетентності англomовних здобувачів у культурно-освітньому просторі закладів вищої освіти. Сумський державний університет за міжнародним рейтингом QS World University Rankings входить до топ-групи 701-750 університетів світу і є провідним закладом України, у якому здійснюється інноваційна підготовка майбутніх фахівців благородної професії, що базується на ціннісних пріоритетах: гуманність, глибоке усвідомлення та добросчесне виконання громадянського та професійного обов'язку, повага, толерантність, емпатія. Відповідно до Стратегії закладу культурно-освітній простір університету позиціонується як спільнота, що максимально сприяє професійному та особистісному розвитку здобувачів шляхом органічного поєднання освітньої, наукової,

виховної діяльності на засадах академічної доброчесності та педагогіки партнерства.

З метою розширити фахово-мовні знання і сприяти формуванню мовнокомунікативних умінь лабораторія “Ukr.Lang.Laboratory for foreign students” кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету (керівник І. Левенюк) та науково-дослідна лабораторія «Академічна культура дослідника» кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (керівник О. Семенов) зініціювали міжкафедральний проєкт з академічної культури та інфомедійної грамотності здобувачів вищої освіти. Співпраця науково-дослідних лабораторій Сумського державного університету та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка здійснюється за соціокультурним, культурно-освітнім, дослідницьким напрямом, що спрямовані на виконання таких завдань: надавати практичну допомогу студентам у формуванні основ академічної культури, доброчесності та інфомедійної грамотності, діяти в різних мовно-професійних ситуаціях, заохочувати до оволодіння практичними навичками толерантного спілкування у крос-культурних дискусіях, на майстер-класах, круглих столах, під час науково-практичних конференцій, сприяти усвідомленню морально-етичних цінностей медичної професії.

Мета статті: на основі аналізу, узагальнення наукових джерел й освітньої практики окреслити особливості формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти, зокрема через залучення до міжкафедрального проєкту з академічної культури та інфомедійної грамотності.

Виклад основного матеріалу. Характеристику українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти здійснюємо із урахуванням тлумачення поняття «компетентність» у Законі України «Про освіту» (2017) як динамічної комбінації знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних та громадських якостей, морально-етичних цінностей, що визначає здатність особи успішно провадити

професійну й подальшу навчальну діяльність, є результатом навчання на певному рівні освіти [7].

Зміст та структуру поняття «українськомовна компетентність іноземного студента-медика» визначаємо з урахуванням Загальноосвітнього стандарту з української мови як іноземної, що затверджений наказом МОН України від 24.06.2014 р. №750 [10], типової програми навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних студентів (англомовна форма навчання) (2016) [11], Проекту Державного стандарту України «Українська мова як іноземна: рівні загального володіння та діагностика» [1], аналізу наукових публікацій щодо навчання української мови англомовних здобувачів вищої медичної освіти в Україні: концептуальних засад вивчення української мови студентами-іноземцями (Н. Ушакова, О. Тростинська) [13], концепції мовної підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти (модель 1 – англомовна форма навчання) (Н. Ушакова, Т. Алексєєнко) [12], інтегративної моделі системи навчання (І. Кушнір) [2].

У дослідженні керуємося таким визначенням українськомовної компетентності іноземного студента: це професійно важлива інтегративна якість особистості, що охоплює взаємопов'язані мовно-фаховий, мовленнєво-комунікативний та міжкультурний складники [16; 19], взаємозумовленість яких загалом сприяє, як показують результати перебігу міжкафедрального проекту [16; 18], формуванню здатності здобувачів ефективно здійснювати українськомовне спілкування в культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти. Міжкультурний складник об'єднує інші складники українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків й увиразнює потребу володіння здобувачами вищої освіти знаннями національно-культурної специфіки мовнокомунікативної поведінки [16], що значною мірою сприяє формуванню вторинної мовної особистості в білінгвальному, мультикультурному освітньому просторі закладу вищої освіти. Поняття «вторинна мовна професійна особистість» уточнюємо за В. Ніколаєнко як сукупність здатностей особистості іноземного студента до іншомовного спілкування на міжкультурному рівні для взаємодії із представниками інших культур; реальне, свідоме, професійне володіння мовою у межах міжкультурного спілкування [4].

Вимоги автономії зумовили появу перед закладами вищої освіти

нових завдань, з-поміж яких – інноваційність як ключова риса культурно-освітнього простору університету та збереження ключової ідеї стратегії і місії закладу «навчити людину бути Людиною» (І. Зязюн). У культурно-освітньому просторі важливо забезпечувати, як показує практичний досвід, українськомовну комунікативно-педагогічну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, що спрямована на особистісний і професійний розвиток майбутніх фахівців з медицини.

Формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти розглядаємо як компетентісно орієнтований освітній процес, що відбувається з урахуванням низки наукових підходів і принципів. Відповідно до комунікативного підходу (Є. Пасов, М. Пентилюк, О. Палка, Н. Ушакова), мету українськомовної підготовки вбачаємо в опануванні іноземними здобувачами медичних спеціальностей української мови «у дії», через оволодіння культурою роботи зі словом, читання і переклад актуальних текстів, у тому числі фахового спрямування [18], а також у розвитку соціальних навичок, умінь міжособистісного спілкування.

Студентоцентроване навчання, особистісно орієнтований підхід (І. Бех, І. Зязюн) проявляється в урахуванні рівня володіння мовою та особистих зацікавлень здобувачів вищої освіти, у прагненні викладачів-наставників формувати позитивну мотивацію та створювати комфортну психологічну атмосферу для формування мовнокомунікативних навичок та вмінь іноземних студентів-медиків. Ідеться про формування в інокомунікантів умінь працювати в різнонаціональній команді, висловлювати власну думку і переконувати слухачів в її доцільності, толерантно ставитися до думки інших співрозмовників – представників різних культур та релігій. В освітньому процесі враховуємо положення принципів поліфункціональності української мови у навчанні, взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку, зв'язку з рідною мовою, міжкультурного діалогу й особистісної орієнтації. Дотримання, зокрема, принципу зв'язку з рідною мовою, дозволяє поглиблювати у студентів уявлення про спільне й відмінне у лексиці української мови та мови, яку здобувачі опановували попередньо.

Реалізація міжкафедрального проєкту переконує в необхідності враховувати принцип міжкультурних особливостей (етнопсихологічних, національних, релігійних), манери поведінки іноземних студентів. Спільно проведені заняття і наукові та виховні заходи засвідчують, що студенти з Африки, наприклад, зацікавлені в опануванні навчального матеріалу у взаємозв'язку з рідною мовою; індійські студенти чітко виконують вимоги викладача, однак часто не проявляють активності та ініціативи; арабські – поважають викладача, проте у спілкуванні з ними важливо уникати обговорення гострих тем щодо норм мовної поведінки [17].

З-поміж міжкультурних умінь іноземних студентів-медиків, які доцільно формувати через залучення до міжкафедрального проєкту, виокремлюємо, зокрема, й уміння адекватно використовувати засоби вербальної (знайомства, вибачення, висловлення вдячності тощо) та невербальної комунікації (жести, постава, міміка, пози) тощо. На початковому етапі навчання української мови пропонуємо іноземним студентам підготувати міні-розповіді, відповідно до тем: «Я – іноземний студент», «Моя країна», «Місто, в якому я навчаюсь», «Моя родина», «Мої найкращі друзі», «Моя благородна професія», прокоментувати відеозаписи українських пісень; узяти участь в інтелектуальних іграх «Привітаймося рідною й українською». Для більш ефективного вироблення навичок ставити запитання, слухати, коректно реагувати на висловлювання співрозмовника використовуємо *gamified training platforms* (ігрові платформи для навчання), що дозволяє, як зазначають Л. Маккой, Д. Льюїс, Д. Далтон, поступово змінюючи й ускладнюючи рівень завдань, більш ефективно здійснювати формування у користувачів мовнокомунікативних умінь і навичок [15].

В останні роки культурно-освітній простір університетів наповнюється цифровим складником, що передбачає цілеспрямоване використання в освітньому процесі інформаційних ресурсів, цифрових технологій. Для більш швидкого опанування української мови, формування міжкультурних умінь і навичок, послуговування культурно-маркованими одиницями використовуємо мультимедійні ресурси (Quizzy, QuizWorks, Kahoot), соціальні сервіси («Фейсбук», «Інстаграм»), просвітницький сайт “Speak Ukrainian” Міністерства освіти і науки

України (<https://speakukraine.net>), ресурс Ukrainian Lessons (<http://www.ukrainianlessons.com>), Інтелектуальну карту України (<http://incognita.day.kyiv.ua/karta.html>), віртуальні екскурсії («Україна incognita» (<http://incognita.day.kyiv.ua/muze-j-guczulshhini.html>), дистанційні курси.

Формуванню міжкультурного складника українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків на елементарному рівні (A1, A2 за системою Common European Framework of Reference – CEFR) сприяє, як показує апробація міжкафедрального проекту, дистанційний курс “Ukrainian”, укладений викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету. Зокрема, вивчення тем “Ukraine. Sumy and the Sumy Region. Sumy State University”, “Ukrainian Language, its phonetical and grammar peculiarities” супроводжується відео та аудіофайлами про Україну, Суми та Сумську область, фонетику й орфоєпію української мови. Користуючись відео та аудіофайлами, зазначає співавтор дистанційного курсу А. Силка, «студент не лише чує певний звук чи слово, а й бачить відповідну букву, слово, що вимовляється, пов’язуючи графічний образ із вимовою. Іноземний студент має можливість відтворити почуте й побачене, проговорюючи певний звук, склад, слово, словосполучення чи речення, імітуючи вимову й інтонацію викладача; кожне нове слово супроводжується кольоровим малюнком, під яким подане українське слово та його переклад англійською мовою. У практичних завданнях студентам пропонується зачитати відповідні уривки, записати аудіофайл, набрати на клавіатурі слова, що відповідають малюнкам і надіслати свої відповіді тьютору» [9: 153–154].

З метою формування професійного мовлення, навичок фахової комунікації й адаптації англійськомовних іноземних студентів-медиків I–III курсів до культурно-освітнього простору з урахуванням комунікативних потреб на практичних та гурткових заняттях у лабораторії “Ukr.Lang.Laboratory for foreign students” виконуємо вправи на аудіювання, розвиток монологічного і діалогічного мовлення, письма, для самостійної роботи пропонуємо студентам короткі тексти для читання «Цікаво знати», кросворди, запис слів у правильному порядку, завдання «Підпишіть картинки», «Позначте на малюнку...», завдання на аудіювання у формі аудіоматеріалів, подані у підручнику «Українська мова як

іноземна для англомовних студентів-медиків» (за ред. проф. С. Луцак). Авторами навчальної книги є фахівці профільних кафедр університетів МОЗ України, з поміж яких і Сумський державний університет (Л. Біденко, Ю. Кліпатська).

Адаптація іноземних студентів-медиків до нового соціокультурного середовища зумовлює упродовж усіх років навчання формувати основи академічної культури, доброчесності та інфомедійної грамотності, вирішувати різні мовно-професійні ситуації, заохочувати до оволодіння практичними навичками толерантного спілкування у крос-культурних дискусіях, сприяти усвідомленню морально-етичних цінностей медичної професії.

Теоретичну основу спільних заходів міжкафедрального проєкту становлять роботи з питань формування основ академічної культури дослідника [19] та медіаосвітніх умінь [15], взаємодії викладачів, студентів і фахівців із медіа [14], а також методика IREX щодо інфомедійної грамотності, зокрема формування вмінь орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі (медіаграмотність, критичне мислення, соціальна толерантність, стійкість до впливів, інформаційна та візуальна грамотність, цифрова безпека, інноваційність, розвиток креативності тощо).

Важливу роль у формуванні основ академічної культури іноземних студентів у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти відіграють викладачі-куратори. Наприклад, студент Сумського державного університету Мпофу ГUEST Тінофара (Зімбабве, Африка) наголошує, що наставник повинен уміти побачити сильні та слабкі сторони студентів, володіти комунікативними якостями. Студент Амарнатх (Індія) зауважує, що індійські викладачі-наставники дуже вимогливі, але порівняно з українськими недостатньою мірою сприяють самостійності і творчому вираженню студентами власних ідей [16]. Ефективність формування міжкультурного складника українськомовної компетентності іноземних студентів значною мірою залежить від режисури педагогічної дії викладача-куратора (його бесід на морально-етичні, літературно-мистецькі, наукові теми, дискусій щодо медичної етики, мовної поведінки лікаря, соціальних і професійних питань, спільних екскурсій до краєзнавчого музею міста, театру та ін.), від того, як глибоко педагог зуміє зрозуміти духовні інтереси та потреби вихованців.

Доцільним є залучення іноземних студентів до підготовки проєктів «Читаємо вірші Тараса Шевченка», «Читаємо вірш Василя Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина?»», «Опануємо слово «Здоров'я» (до Міжнародного дня рідної мови), що дозволяє вдосконалити набуті мовно-професійні знання та вміння, а також сприяє творчому самовираженню. Проєктні роботи іноземних студентів були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід», «Культуромовна особистість фахівця в умовах неперервної освіти» (2018-2020), що проводились науково-дослідною лабораторією «Академічна культура дослідника» Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка і відзначені сертифікатами.

3-поміж важливих проєктів англійських здобувачів вищої освіти у 2020-2021 рр. став дослідницький проєкт «Іноземні студенти-медики підтримують лікарів» (у проєкті взяли участь іноземні студенти-медики 3-4 курсів з рівнем володіння мовою B1). Мета проєкту – акцентувати на важливості професії лікаря. Готуючи презентації подяк лікарям, здобувачі працювали з медіатекстами українською та англійською мовами: збирали й аналізували дописи в соціальних мережах, перевіряли інформацію, фото, відеоматеріали за різними джерелами, прагнули відрізнити факти від суджень, ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції; протидіяти мові ворожнечі; аргументувати власну позицію, дотримуючись норм етичного спілкування. Як інструмент формування основ академічної культури та інфомедійної грамотності іноземних студентів-медиків було використано словникові статті українською та англійською мовами віртуальної лабораторії «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності», створеної Українським мовно-інформаційним фондом НАН України у співпраці із науково-дослідною лабораторією «Академічна культура дослідника» Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка за грантовою програмою IREX.

Перевірка набутих міжкультурних умінь здійснювалася за авторським опитувальником із визначення мотивації до вивчення української мови як іноземної, спілкування українською мовою іноземними студентами медичних спеціальностей. Поточні результати перебігу міжкафедрального проєкту засвідчують, що

студенти демонстрували загалом належний рівень володіння українською мовою; висловлювали думки, аргументували судження, організовували діалог-дискусію, дотримуючись толерантності, здебільшого були вмотивовані на подолання труднощів у професійному мовленні, прагнули до розвитку власного творчого потенціалу, що сприяє їх адаптації у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти, а також під час лікарської виробничої практики.

Висновки. Отже, термінологічний аналіз, узагальнення наукових досліджень й освітньої практики дають підстави уточнити сутність і структуру українськомовної компетентності англомовного студента-медика як професійно важливої інтегративної якості особистості, що охоплює взаємопов'язані мовно-фаховий, мовленнєво-комунікативний та міжкультурний складники і дозволяє здобувачеві ефективно здійснювати українськомовне спілкування в культурно-освітньому просторі закладу вищої медичної освіти. Міжкультурний складник українськомовної компетентності англомовного студента-медика виражає потребу володіння здобувачами вищої освіти знаннями національно-культурної специфіки мовнокомунікативної поведінки, міжособистісних стосунків, культури толерантного спілкування в білінгвальному, мультикультурному освітньому просторі закладу вищої освіти. З-поміж міжкультурних умінь іноземних студентів-медиків, які доцільно формувати у процесі навчання, виокремлюємо, зокрема, й уміння адекватно використовувати засоби вербальної (знайомства, вибачення, висловлення вдячності тощо) та невербальної комунікації (жести, постава, міміка, пози).

Формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків, як показують поточні результати перебігу міжкафедрального проекту, відбувається у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти з урахуванням, зокрема, особистісно орієнтованого, комунікативного, компетентнісного підходів та принципів студентоцентрованого навчання, поліфункціональності української мови у навчанні, взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку, врахування міжкультурних особливостей, зв'язку з рідною мовою, міжкультурного діалогу й особистісної орієнтації.

На різних етапах вивчення української мови іноземними студентами доцільними для більш ефективного вироблення навичок ставити запитання, слухати, коректно реагувати на висловлювання співрозмовника, як засвідчують виконані завдання, є міні-розповіді, коментар текстів, участь в інтелектуальних іграх, gamified training platforms, просвітницькі сайти, дистанційні курси.

Залучення до міжкафедральних проєктів, як показує проведений аналіз, дало можливість заохочувати іноземних студентів до оволодіння практичними навичками толерантного спілкування у крос-культурних дискусіях, на майстер-класах, круглих столах, під час науково-практичних конференцій, сприяти усвідомленню морально-етичних цінностей медичної професії.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні європейських освітніх практик щодо ефективної комунікативно-педагогічної взаємодії: викладач – іноземний студент – практичний медичний працівник, що спрямована на особистісний і професійний розвиток, академічну культуру суб'єктів освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Г. Українська мова як іноземна: рівні загального володіння та діагностика. Проєкт Державного стандарту України. *Нова українська школа. Веб-ресурс НУШ*. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Standart.doc> (дата звернення: 5.03.2021).
2. Кушнір І. Інтегративна модель методичної системи навчання української мови англомовних здобувачів вищої медичної освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2020. Вип 37. С. 36–51. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2020-37-03>.
3. Московчук Н. М. Українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2019.
4. Ніколаєнко В. В. Особливості формування вторинної мовної особистості іноземних студентів. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць Херсон: КВНЗ Херсонська академія неперервної освіти*. 2014. № 22. С. 319.
5. Павленко О. Методика пропедевтичного навчання української мови іноземних слухачів у закладах вищої освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2019.

6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII: станом на 11 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 5.03.2021).
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 8.03.2021).
8. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава»: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 17.07.2019 р. № 596-р: станом на 16 груд. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-p> (дата звернення: 5.03.2021).
9. Силка А.А. Дистанційний курс “Ukrainian” для англомовних студентів: проблеми реалізації. *Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи*: матеріали І Всеукр. науково-практ. конф., м. Суми, 23–24 листоп. 2017 р. Суми, 2017. С. 153–158.
10. «Українська мова як іноземна» для підготовки англомовних студентів у вищих навчальних закладах МОЗ України; галузі знань 22 «Охорона здоров'я» / С.М. Луцак та ін. Київ, 2016.
11. Типова програма з дисципліни «Українська мова як іноземна» (англійськомовна форма навчання) для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. *Івано-Франківський національний медичний університет*. URL: <http://www.ifnmu.edu.ua/uk/strukturmipidrozdzili2/kafedry/kafedra-movoznavstva> (дата звернення: 2.03.2021).
12. Ушакова Н.І., Алексеєнко Т.М. Концепція мовної підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти (модель 1 – англомовна форма навчання). *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*: зб. наук. праць. Вип. 34. 2019. С. 219–235. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-16>.
13. Ушакова Н.І., Тростинська О.М. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Вип. 9. 2014. С. 12–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2014_9_4 (дата звернення: 5.03.2021).
14. Coleman T.E., Money A.G. Student-centred digital game-based learning: a conceptual framework and survey of the state of the art. *Higher Education*. 2019. Vol. 79, no. 3. P. 415–457. URL: <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00417-0> (date of access: 8.03.2021). DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00417-0>.
15. Formation of media educational skills of a future teacher in the professional training / O.Semenog et al. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12, no. 3. P. 219–245.

- URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/319> (date of access: 8.03.2021).
DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/319>.
16. Levenok I.S., Semenog O.M. The professional language competence of foreign students of medical specialties: content, forms, methods of formation at higher educational establishments. *Vectors of development of modern pedagogical and of psychological science in Ukraine and EU countries*, 2020. Vol. 2. P. 389–408.
 17. McCoy L., Lewis J.H., Dalton D. Gamification and multimedia for medical education: a landscape review. *The Journal of the American Osteopathic Association*. 2016. Vol. 116, no. 1. P. 22. URL: <https://doi.org/10.7556/jaoa.2016.003> (date of access: 8.03.2021).
 18. Semenog O.M., Levenok I.S. Intercultural approach to forming the linguistic competence of foreign medical students: world and Ukrainian contexts. *Spoleczność międzynarodowa w obliczu przemian: ujęcie wieloaspektowe* / ed. by A. Kordonska, R. Kordonski. Lwów–Olsztyn, 2019. Vol. 1. P. 287–307.
 19. Semenoh O.M., Semenikhina O.V., Bezuhlyi D.S. Формування академічної культури педагога-дослідника в умовах цифрового творчого середовища. *Information Technologies and Learning Tools*. 2017. Т. 62, № 6. С. 240. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v62i6.1917> (дата звернення: 8.03.2021). DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v62i6.1917>.

REFERENCES

1. Boyko, H. (2018). Ukrayinska mova yak inozemna: rivni zahalnoho volodinnya ta diagnostyka [Ukrainian as a foreign language: levels of general proficiency and diagnosis]. Projekt Derzhavnogo standartu Ukrayiny. Nova ukrayinska shkola. *Web-resource NUSh*. Available at: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Standart.doc> [Accessed 5 March 2021] [in Ukrainian].
2. Kushnir, I. (2020). Integratyvna model metodychnoyi systemy navchannya ukrayinskoyi movy anglomovnyh zdobuvachiv vyshhoyi medychnoyi osvity [Integrative model of the methodical system of teaching the Ukrainian language to English-speaking applicants for higher medical education.]. *Vykladamia mov u vyshchych navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching Languages at Higher Institutions]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 37, pp. 36–51 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2020-37-03>.
3. Moskovchuk, N.M. (2019). Ukrayinskomovna pidgotovka majbutnih inozemnyh fahivciv tehnychnykh specialnostej [Ukrainian-language training

- of future foreign specialists in technical specialties]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
4. Nikolaienko, V.V. (2014). Osoblyvosti formuvannya vtorynnoyi movnoyi osobystosti inozemnyh studentiv [Features of the formation of the secondary language personality of foreign students]. *Pedahohichnyi almanah: zbirnyk naukovykh prats Kherson [Pedagogical almanac: collection of scientific works Kherson]*. 22, p. 319 [in Ukrainian].
 5. Pavlenko, O. (2019). Metodyka propedeutychnogo navchannya ukrayinskoyi movy inozemnyh sluhachiv u zakladah vyshhoyi osvity [Methods of propaedeutic teaching of the Ukrainian language to foreign students in institutions of higher education]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
 6. Pro zabezpechennya funkcionuvannya ukrayinskoyi movy yak derzhavnoyi [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language] [online]. (2020). *Law of Ukraine of 25.04.2019 No. 2704-VIII as of September 11, 2020*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (Accessed 5.03.2021) [in Ukrainian].
 7. Pro osvitu [On education] [online]. (2021). *Law of Ukraine of 05.09.2017 No. 2145-VIII as of January 1, 2021*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [Accessed: 8 March 2021] [in Ukrainian].
 8. Pro shvalennya Strategiyi populyaryzatsiyi ukrayinskoyi movy do 2030 roku "Sylna mova – uspishna derzhava" [On approval of the Strategy for the popularization of the Ukrainian language until 2030 "Strong language - a successful state"] [online]. (2020). *Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 17.07.2019 No. 596-r as of December 16, 2020*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-p>. [Accessed 5 March 2021] [in Ukrainian].
 9. Sylka, A.A. (2017). Dystancijnyj kurs "Ukrainian" dlya anglo movnyh studentiv: problemy realizatsiyi. [Distance course "Ukrainian" for English-speaking students: problems of implementation]. *Yakisna movna osvita u suchasnomu globalizovanomu sviti: tendentsiyi, vyklyky, perspektyvy [Quality language education in today's globalized world: trends, challenges, prospects]*. Sumy, pp. 153–158 [in Ukrainian].
 10. "Ukrayinska mova yak inozemna" dlya pidgotovky anglo movnyh studentiv u vyshchyyh navchalnyh zakladah MOZ Ukrainy; galuzi znan 22 "Okhorona zdorovia" ["Ukrainian as a Foreign Language" for training English-speaking students in higher educational institutions of the Ministry of Health of Ukraine; field of Knowledge 22 "Health"]. (2016). S.M. Lutsak et al. Kyiv [in Ukrainian].
 11. *Typova programa z dyscypliny "Ukrayinska mova yak inozemna" (anglijskomovna forma navchannya) dlya inozemnyh studentiv vyshchyyh zakladiv MOZ Ukrainy [Typical program for the discipline "Ukrainian as*

- a foreign language” (English-language form of education) for foreign students of higher educational institutions of the Ministry of Health of Ukraine]. Ivano-Frankivsk National Medical University. Available at: <http://www.ifnmu.edu.ua/uk/struktumi-pidrozdili2/kafedry/kafedra-movoznavstva> [Accessed 5 March 2021] [in Ukrainian].*
12. Ushakova, N.I., and Alekseenko, T.M. (2019). Koncepciya movnoyi pidgotovky inozemnyh здобувачив vyshhoi medychnoyi osvity (model 1 – angломовна форма навчання) [The concept of language training of foreign applicants for higher medical education (model 1 – English language form of education)]. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching Languages at Higher Institutions]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 34, pp. 219–235 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-16>.
 13. Ushakova, N.I. and Trostynska, O.M. (2014) Vyvchennya ukrayinskoyi movy studentamy-inozemcyyamy: konceptualni zasady [Learning the Ukrainian language by foreign students: conceptual principles]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi* [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Issue 9*, pp. 12–21. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2014_9_4 [Accessed 5 March 2021] [in Ukrainian].
 14. Coleman, T.E., and Money, A.G. (2019). Student-centred digital game-based learning: a conceptual framework and survey of the state of the art. *Higher Education. Vol. 79, no. 3*, pp. 415–457. Available at: <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00417-0>. [Accessed 8 March 2021] [in English]. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00417-0>.
 15. Formation of media educational skills of a future teacher in the professional training (2020) / Semenog, O. et al. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. Vol. 12, no. 3*, pp. 219–245. Available at: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/319>. [Accessed 8 March 2021] [in English]. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/319>.
 16. Levenok, I.S. and Semenog, O.M. (2020). The professional language competence of foreign students of medical specialties: content, forms, methods of formation at higher educational establishments. *Vectors of development of modern pedagogical and of psychological science in Ukraine and EU countries. Riga. Vol. 2, pp. 389–408* [in English].
 17. McCoy, L., Lewis, J.H. and Dalton, D. (2016). Gamification and multimedia for medical education: a landscape review. *The Journal of the American Osteopathic Association. Vol. 116, no. 1*, p. 22. Available at: <https://doi.org/10.7556/jaoa.2016.003>. [Accessed 8 March 2021] [in English]. DOI: <https://doi.org/10.7556/jaoa.2016.003>.
 18. Semenog, O.M., and Levenok, I.S. (2019). Intercultural approach to forming the linguistic competence of foreign medical students: world and

- Ukrainian contexts. *Spolecznosc międzynarodowa w obliczu przemian: ujęcie wieloaspektowe* / ed. by A. Kordonska, R. Kordonski. Lwyw–Olsztyn. Vol. 1, pp. 287–307 [in English].
19. Semenoh, O.M., Semenikhina, O.V. and Bezuhlyi, D.S. (2017). Formuvannya akademichnoyi kultury pedagoga-doslidnyka v umovax cyfrovogo tvorchogo seredovyssha [Formation of academic culture of a teacher-researcher in the conditions of digital creative environment]. *Information Technologies and Learning Tools*. V. 62, 6, p. 240. Available at: <https://doi.org/10.33407/itlt.v62i6.1917>. [Accessed 8 March 2021] [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v62i6.1917>.

Семенов Олена Миколаївна, докт. пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (40000, Суми, вул. Роменська, 87); e-mail: olenasemenog@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8697-8602>.

Семенов Елена Николаевна, докт. пед. наук, профессор, зав. кафедрой украинского языка и украинской литературы Сумского государственного педагогического университета имени А.С. Макаренко (40000, Сумы, ул. Роменская, 87); e-mail: olenasemenog@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8697-8602>.

Olena Semenog, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Head of the Department of the Ukrainian Language and Literature, A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University (40000, Sumy, 87 Romenska Str.) e-mail: olenasemenog@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8697-8602>.

Левенок Інна Сергіївна, докт. філософії, викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету (40000, Суми, вул. Римського-Корсакова, 2), e-mail: i.levenok@study.sumdu.edu.ua; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3423-7175>.

Левенок Инна Сергеевна, докт. философии, преподаватель кафедры языковой подготовки иностранных граждан Сумского государственного университета (40000, Сумы, ул. Римского-Корсакова, 2); e-mail: i.levenok@study.sumdu.edu.ua; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3423-7175>.

Inna Levenok, Dr. Philosophy, Lecturer, the Language Training Department for Foreign Citizens, A.S. Makarenko Sumy State University (40000, Sumy, 2 Rinsky-Korsakov Str.); e-mail: i.levenok@study.sumdu.edu.ua; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3423-7175>.